

kedvükre való volt. Jól érezték magukat ebben. Cseppet sem félték tőle. A lengyel nő nem különösebben nőies, ellenkezőleg, nem kevés férfias tulajdonsága van – bátorsága, energiája, önállósága, találékonysága, ambíciói, irányítási készsége, gazdag lelki élete, szellemi érdeklődése miatt egyáltalán nem hasonlít arra az „asszonyka” típusra, amely elég gyakori a spanyol, az olasz és a német nők között. Kétségtelen, hogy ez a lengyel nő típus fuldoklott abban a szűk szerepben, amelyet a férfiakkal való érintkezés régebbi stílusa kijelölt neki. A régebbi iskolákban nevelkedett idősebb hölgyeket figyelve furcsa benyomásom támadt: megbotránkoztak és szégyenkeztek, elpirultak, ha lányaik viselt dolgairól beszéltek, ugyanakkor a lelkük mélyén, titokban mintha nagyon is tetszett volna nekik, sőt úgy látszott, mintha gyermekeik kárhóztatott szabadságában valamelyest ők is kiélhették magukat.

De, ismétlem, nem akarok általánosítani, csak elmondom, mit láttam magam körül. De csak egy keskeny sávra nyílt rálátásom, a „társasági” nők és a művészvilág hölgyei tartoztak ide, más szellemi és erkölcsi formációkat képviselő nők légiói maradtak kívül ezen. Ezt magam is éreztem, amikor Zakopanében meglehetősen viharos ismeretséget kötöttem a Jagelló Egyetem tanárainak egy csoportjával, akik ugyanabban a panzióban laktak, mint én. A tanárokkal rögtön összekaptam, méghozzá olyan hathatósan, hogy egy neves történészprofesszor székét ragadott, hogy hozzám vágja, úgy felingereltem ostoba csipkelődésemmel, ugyanakkor összebarátkoztam tanítványaikkal, ezek nagy része tudományos pályát választott, mindenféle kémiákat, biológiákat, ilyesmit tanultak. Ezek a szimpatikus lányok, fiúk Krakkóban nagyszámú hozzájuk hasonló lényel ismertettek meg. A kisasszonyok már majdnem ugyanolyanok voltak, mint a férfiak, ugyanakkor valamiképp megint ahhoz a típushoz közeledtek, amely anyám nemzedékére volt jellemző; lehet, hogy azért, mert nyugodtak voltak – igen, ők nem keresték a metafizikai borzongás élményét, nyugodt, fegyelmezett nők voltak, és, mily különös, mintha istenfélők lettek volna, bár nagy részük már eltávolodott az egyháztól. De ők már egy új egyházhoz, a tudomány egyházához tartoztak. Alávetették magukat szigorú szabályainak, és a tudományból merítették erkölcsüket is.

Orbán Ottó

EGY SZÉP EZÜST FEJÚHÖZ

Íme a nő akit szeretek
Szép öregasszony lesz belőle
Ezüst fejjel huszonhárom éves
Kiborítja az igazságtalanság
Bevágja az ajtót potyog a vakolat
Orpheusz úr és ősz felesége
Alászállnak éveik mélyére
A férfi félig béna a nő nagyothall
Nem tudod, hol a mixtura

Hogyan nincs szóda
 Ott van az asztalon
 Szegény szegény kis öregek
 Nevetségesek és sími valók
 De ha egymásra néznek megszépülnek
 Ez az ő nagy titkuk és varázslatuk
 Ezt irigylik tőlük és
 Ezért gyűlölik őket az istenek
 Akik ostoba mítoszaik aranykódében
 Sisakban és páncélban háborúznak
 S pihenésképp a szél testét felöltve
 Hideg szívvel fújnak át a világon
 És a halandók szétszórt
 Sipsontján fuvoláznak

BEMUTATNÁM APOLLINAIRE URAT

Emberek mondanám
 ha a szó és jelentése összefüggene még
 és utópiáitól berügött századunkban
 nem mondta volna embernek magát a tömeggyilkos és az áldozat is
 Emberek mondanám
 ez itt Guillaume Apollinaire
 a meglékelt fejű nagy francia költő a Nemzetközi Versalaptól
 ezenfelül életművész hadfi és kiáltványvirtuóz
 De hallgatok csak hallgatok konokul
 Kivesztek mind egy szálig az istenek innen mint a szauruszok
 Sőt Isten maga is csupa kétség és a fizika mögé bújjik
 Minden megtörtént és bekövetkezett
 amitől valaha is felnyögtünk szorongásos álmainkban
 Törvénykönyvünk lapjai pernyeként szálldosnak egy hamuhegy fölött
 S a kaland és a rend pörpatvarát a koponya nyerte meg
 Az ő képe függ most a Louvre-ban a főhelyen
 Remekmű a maga nemében a Mona Lisa vigyora
 Ő fennkölt szófosás avantgárd posztmodern
 A szemetes összesöpri a csikkeket és felmossa a vért a kőről
 Az ajtón túl egy újabb ezredév

A NAGY BUMMTÓL A NAGY RECCSIG TART, MI AZ?

A gazdasági szerkezetnek, szeretettel

Versekre pazaroltam az életem egy olyan világban,
mely az export-import bűvöletében élt,
és könnyezni csak az eladatlan készletek láttán tudott.

Professzorok próféciáitól volt hangos a föld négy sarka –
tartsunk bűnbánatot, mert vézesen csökken a sertésállomány,
az infláció viszont jövőre két vagy három számjegyű lesz.

Megnyilatkoztak a józan életvitelű, komoly államférfiak is,
ne basszunk annyit, mondták, járjunk helyette kirándulni,
de hát a falnak is mondhatták volna, így aztán gyilkol az AIDS.

Marxisták, antimarxisták, újkonzervatívok és régiek,
mind egyetértettek abban, hogy a költészet kora lejárt,
láthatjuk, sóhajtoztak, hova juttat a képzelőerő plusz a magfizika.

Utópiák kiméljenek, nyögte be végül a műsorvezető is, tényeket kérek,
a színpadra meg egy tőkeerős önként vállalkozót,
aki a mutatóujjával be tudja dugni az ózonlyukat,

így noha van lék, még sincs, értik ugye, és a Föld nem süllyed tovább,
sőt a fedélzeten egymást követi polgárháború és jogászbál,
pezseg az üzlet, és a tőzsdeindex biztatóan kúszik fölfelé.

HAMLET A KÉPERNYŐ ELŐTT

Ma láttam az államgépről föllebbenni a fátylat Ősz hajú, roncs öregemberek ordítottak: – Lámpavasra velük! Szemet szemért, fogat fogért! – S az ifjú és hajlékony udvaroncot nem fékezte az ismeretlen érzet, a szégyené, hopp, meglovagolta a bosszúvágyat, és csavaros nyelvével mérgezett szavak hamispénzét szórta a rokkant koldusok közé...

Ó, hogy e módszert régtől ismerem, oly való az, mint hogy az ily derék szavaló hamar leszédül a lóról, és ki előbb csak a szart kaparta körömmel a falról, utóbb az árnyékszék szagos levébe fúl!

Álmodtuk, Horatio, hogy megszakítottuk a láncolatot. Jobb napjaiban fölséges a nép, de rossz napokon lángoszlopnak rendelt költőjét kizsuppolja a városból, zsidót parancsol az aknamezőre s parasztbakát a fagyhalálba, hogy csak az égbe markoló, üres kezük mered föl a földből intő jelként – addig, ameddig.

Nézzem-e hát tovább az ördög amatőr színjátszóit e düledező, kis színpadon? Az új világ helyett a régienél is régebbit? Kezemben a tör... egy jól irányzott tördőfés...

Csak hogy e percben ránk kiált a lángvörös hajú lány, a remény. És csípőjét riszálva csábít az édes rosszra, hogy éljünk még, s ne adjuk föl, noha veszni látszik, ügyünket. Erre persze föláll a fölállnivalónk, és azt gondoljuk, MI VAN, HA NEKI VAN IGAZA?, és nem lécelünk le a semmibe, maradunk hű polgárai Dániának, szemre bolondok, mélakóros alvajárók, ártalmatlan idealisták, mindazonáltal, hogyha a világszínház szerző-rendezője is úgy akarja, az alkalmas helyen és percben lebökjük Claudiust.